

SIGNALERING

KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD

OPENBAAR APOTHEKERS

De signaleringstool 'kindermishandeling en huiselijk geweld' is een uitgave door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP).

Van de apotheker wordt verwacht dat hij, op basis van de goede zorg die hij levert aan de patiënt, attent is op de signalen die kunnen duiden op kindermishandeling of huiselijk geweld, dat hij weet hoe te handelen bij een melding omtrent kindermishandeling of huiselijk geweld en dat hij effectief reageert op deze signalen en meldingen. De KNMP heeft hiervoor de [meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld](#) vastgesteld zodat de apothekers weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen en meldingen omtrent huiselijk geweld of kindermishandeling.

Deze signaleringstool geeft een overzicht van mogelijke signalen die kunnen duiden op kindermishandeling of huiselijk geweld. De lijst is een hulpmiddel om een vermoeden te onderbouwen, niet om kindermishandeling of huiselijk geweld te bewijzen. De vermoedens kunnen namelijk ook een andere oorzaak hebben. Hoe meer signalen de patiënt uitzendt, hoe groter de kans is dat de patiënt te maken heeft met kindermishandeling of huiselijk geweld. Houd ook altijd in ogenschouw dat er slachtoffers zijn die te maken hebben met kindermishandeling of huiselijk geweld, maar aan wie niets valt af te lezen of te merken..

Mogelijke signalen van kindermishandeling

Lichamelijk welzijn

- Blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- Groeiachterstand
- Te dik
- Voedingsproblemen
- Slecht onderhouden gebit
- Regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- Kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- Oververmoeid
- Vaak ziek
- Ziektes herstellen slecht
- Kind is hongerig
- Eetstoornissen
- Achterblijvende motoriek
- Niet zindelijk op leeftijd waar een kind zinnelijk hoort te zijn

Gedrag van het kind

- Timide, depressief
- Weinig spontaan
- Passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- Apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- In zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- Labiel
- Erg nerveus

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 Vooreenveiligthuis.nl

3 Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode

- Hyperactief
- Negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- Negatief lichaamsbeeld
- Agressief, vernielzucht
- Overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen

- Agressief
- Speelt weinig met andere kinderen
- Vluchtige vriendschappen (12-18)
- Wantrouwend
- Niet geliefd bij andere kinderen

Tegenover ouders

- Angstig, schrikachtig, waakzaam
- Meegaand, volgzaam
- Gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders
- Agressief

Tegenover andere volwassenen

- Angst om zich uit te kleden
- Angst voor lichamelijk onderzoek
- Angstig, schrikachtig, waakzaam
- Meegaand, volgzaam
- Agressief
- Overdreven aanhankelijk
- Wantrouwend
- Vermijdt oogcontact

Overig

- Plotselinge gedragsverandering
- Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- Slechte leerprestaties
- Rondhangen na school
- Taal- en spraakstoornissen
- Alcohol- of drugsmisbruik
- Weglopen
- Crimineel gedrag

Gedrag van de ouder

- Onverschillig over het welzijn van het kind
- Laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- Troost het kind niet
- Geeft aan het niet meer aan te kunnen
- Is verslaafd
- Is ernstig (psychisch) ziek
- Kleedt het kind te warm of te koud aan
- Zegt regelmatig afspraken af
- Houdt het kind vaak thuis van school
- Heeft irreële verwachtingen van het kind
- Zet het kind onder druk om te presteren

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 Vooreenveiligthuis.nl

3 Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode

Gezinssituatie

- Samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- Sociaal isolement
- Alleenstaande ouder
- Partnermishandeling
- Gezin verhuist regelmatig
- Slechte algehele hygiëne

Mogelijke signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn

- Verwondingen aan geslachtsorganen
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina of anus
- Pijn in bovenbenen
- Pijn bij lopen of zitten
- Problemen bij plassen
- Urineweginfecties
- Seksueel overdraagbare aandoeningen
- Angst voor zwangerschap

Gedrag van het kind

- Drukt benen tegen elkaar bij lopen
- Afkeer van lichamelijk contact
- Extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen
- Prostitutie

Mogelijke signalen van huiselijk geweld

Partnermishandeling

- Regelmatig blauwe plekken, bijtonden, kneuzingen, breuken, verliest tanden etc.
- Psychische klachten die zich uiten in de vorm van depressies, trillen, hoofd- of maagpijn, vermoeidheid, angst etc.
- Slachtoffer neemt binnen de relatie een onderdanige houding aan, is onzeker, schrikachtig, gaat altijd vergezeld van de partner, zegt dingen als 'ik mag niet van mijn partner...', kan niet over zijn/haar eigen geld beschikken etc.
- Kinderen kunnen last hebben van leer- en concentratieproblemen op school, vertonen agressief gedrag, hebben lichamelijke klachten, maken tekeningen over geweld/ruzies thuis etc.
- Pleger oefent sterke controle uit over zijn/haar partner en/of kleineert haar/hem in het bijzijn van anderen.

Ouderenmishandeling

- Oudere zelf of een verzorger geeft onsamenhangende en tegenstrijdige verklaringen voor lichamelijke verwondingen
- Verzorger toont zich onverschillig voor het wel en wee van de oudere
- Verzorger vertoont verschijnselen van overbelasting
- Er wordt gescholden en geschreeuwd in aanwezigheid van het apotheketeam
- Oudere maakt een depressieve, angstige indruk
- Oudere ziet er onverzorgd uit en de huishouding is verwaarloosd
- Verdwijnen spullen en geld van de oudere
- Oudere krijgt geen gelegenheid om alleen met het apotheketeam te praten
- Betrokkenen proberen de hulpverlener buiten de deur te houden

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 [Vooreenveiligthuis.nl](https://vooreenveiligthuis.nl)

3 [Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode)

- Er is een toenemend aantal schuldeisers

Eergerelateerd geweld

- (structureel) Verzuim, mogelijk gestimuleerd door ouders
- Verminderde prestaties
- Verzoek om verlengde vakantie
- Te laat terugkeren uit land van herkomst
- Opzien tegen komende vakantie
- Gehaald/gebracht worden en/of surveillance door broers of neven op school/werk, niet zelfstandig mogen reizen
- Sociale isolatie/verbreking vriendschappen zonder duidelijke reden
- Verandering van kleding, van modern naar traditioneel of andersom
- Algehele gedragsveranderingen
- Plotselinge aankondiging van verloving met een vreemde
- Blokkade van toegang tot (vervolg)opleiding/werk
- Deelname aan school/werkuitjes zeer beperkt, na werk/school weinig uitlooptijd, geen flexibiliteit.
- Dubbellevens, groot verschil in gedrag tijdens/buiten school/werk.

Veiligheid

- Betrokkene of broer/zus als vermist opgegeven en wordt actief gezocht
- Eerdere meldingen van huiselijk geweld, mishandeling of burengerucht op het adres van betrokkene
- Bedreigd of geconfronteerd met (seksueel) geweld
- Angst voor of bedreiging met mishandeling, chantage, vrouwelijke genitale verminking, aanvallen met zuur
- Betrokkene pleegt zelf strafbare feiten zoals dealen, wapenhandel, economische delicten, afpersing
- Betrokkene is aangegeven wegens overtredingen (bv. winkeldiefstal of drugsgebruik)
- Angst voor of bedreiging met de dood of pogingen tot moord/doodslag
- Meldingen van andere misdrijven, zoals verkrachting of ontvoering
- Dreiging met terugsturen
- Maatschappelijke sancties

Gezondheid

- Begeleiding naar apotheek
- Het onthouden van medische zorg
- Lichamelijke klachten bv na genitale verminking, mishandeling, seksueel misbruik/geweld
- Zelfbeschadiging (automutilatie)
- (poging tot) Zelfdoding
- Gedragsveranderingen: bv. eetstoornis, depressie, slecht slapen
- Drugsgebruik
- Vroege/ongewilde zwangerschap, verzoek tot geheime abortus
- Verzoek tot maagdelijkheidsverklaring
- Schaamte en schuldgevoelens

Gezin

- Eerdere gedwongen huwelijken/gedwongen huwelijk van broer of zus
- Rigide regels voor met name meisjes/veel dwang
- Dubbele moraal
- Weinig of geen communicatie thuis
- Eerdere vermissingen/dood van gezins-/familieleden
- Plotselinge verhuizing/verdwijning
- Intensief contact met familieleden en/of plotselinge reizen naar familie/familieberaad
- Er wordt veel geroddeld over een familie

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 Vooreenveiligthuis.nl

3 Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode

- Eerdere meldingen van huiselijk geweld, mishandeling of burengerucht op het adres van betrokkene
- Potentiële slachtoffers worden afgeschermd/beschermd
- Afwerende houding tov. politie en autoriteit en gezag
- Basisvrijheden van de betrokkene/persoonlijke integriteit
- Isolatie/een sterke inperking van de basis/bewegingsvrijheid
- Geen beschikking over eigen identiteitsdocumenten, visum/illegaal verblijf
- Bewuste onwetendheid over eigen rechtspositie
- Financiële benadeling, geen beschikking over verdiensten, schulden maken op naam van betrokkene
- Chantage door openbaarmaking feit of activiteit
- Niet toestaan van het machtig maken van de taal
- Onvrije partnerkeuze/huwelijksdwang /jong huwen

Gedrag

- Woede, vlakke emoties, schuw, brutaal, hyperactief, neerbuigend, wantrouwend, verdedigend
- Alleen sterke binding met thuis: isolement
- Wegloop gedrag
- Moeite met contactlegging, oogcontact, lichamelijk contact

Ontspoorde mantelzorg

- Onverzorgd, verwaarloosd uiterlijk, lichamelijk letsel
- Veranderd eet- of slaappatroon
- Verandering in gedrag: teruggetrokken of juist veel praten
- Depressieve, angstige indruk, schrikachtig
- Overbelasting en frustratie (snauwen, commanderen)
- Gebrek aan kennis over ziekte(beeld)
- De mantelzorger staat er alleen voor
- De problematiek wordt verhuld
- Duis is verwaarloosd
- Weigeren van hulp(verlening) of bezoek uit eigen kring

Signalen bespreken

Tientallen signalen kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld. Een eerste stap is om dat wat je zag of hoorde voor te leggen aan betrokkenen, zoals de patiënt zelf, ouders of opvoeders. Het kan zijn dat uit dit gesprek blijkt dat er een logische verklaring is en er geen vermoeden van kindermishandeling meer is. Het kan ook zijn dat je door het gesprek niet gerustgesteld bent of mogelijk meer signalen waarneemt.

- Signalen over onveiligheid van kinderen bespreek je zo veel mogelijk (als de veiligheid van betrokkenen dit toelaat) direct met de betrokkenen. Doe dit op een bevragende, niet veroordelende (en leeftijds-adequate) manier, vanuit oprechte belangstelling en betrokkenheid;
- Toets door jezelf waargenomen signalen ook bij anderen. Herkennen zij dit ook? Hoe kijken zij tegen de situatie aan? Het gaat over wat jij ziet en over de betekenis die je daaraan geeft vanuit je eigen waarden en normen. Bekijk de situatie gezamenlijk en vanuit meerdere perspectieven.

Meldcode en richtlijn

Het observeren, in kaart brengen en documenteren van signalen is de eerste stap voor professionals in de Meldcode 'kindermishandeling en huiselijk geweld'. Volg na deze stappen de feitelijke [meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld](#).

VRAGEN?

Voor vragen over de meldcode kunt u bellen naar de KNMP Juridische Helpdesk op 070 3737119 of mailen naar juridischezaken@knmp.nl.

¹ Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

² Vooreenveiligthuis.nl

³ Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode